

## N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 18 mars 1902, kl. 2 e. m.

*Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4,  
i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående under-  
visnings-, examens- och studieväsendet vid rikets univer-  
sitet och Karolinska institutet.*

I en inom Andra Kammarerna afgifven motion, n:o 128, har herr *David Bergström* föreslagit:

»att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t ville låta undersöka och utreda, huruvida icke, med särskild hänsyn till nödvändigheten af studietidens begränsning, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende å undervisnings-, examens- och studieväsendet vid Upsala och Lunds universitet samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm kunna vara behöfliga, och att Kongl. Maj:t derefter ville vidtaga de åtgärder, som för det åsyftade ändamålet kunna befinnas erforderliga och gagneliga.»

Till motivering af detta förslag framhåller motionären till en början å ena sidan det kända faktum, att de studerande vid våra universitet nu för tiden bedrifva sina studier med långt större planmessighet, flit och ihärdighet än förr varit fallet, och å andra sidan det märkliga förhållandet, att trots detta eger en fortgående stegring af studietidens längd rum vid våra universitet, ett förhållande, som måste vara egnadt att ingifva de allvarligaste bekymmer.

I detta afseende förebringa motionären åtskilligt statistiskt *Bih. till Riksd. Prot. 1902. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 11 Häft. (N:o 14).* 1

material från Upsala universitet och särskildt en tabell, hvilken han med biträde från statistiska centralbyrån låtit utarbета, rörande student-åldern för dem, som vid sagda universitet åren 1897—1901 aflagt universitetets högsta fakultetsexamina. Efter meddelandet af denna tabell fortsätter motionären:

»Vid Upsala universitet synes studietiden alltså fortfarande stadd i betänklig tillväxt — det är resultatet af denna sifferutredning. Detta framträder med all önskvärd tydlighet, om man ställer bredvid hvarandra medeltalen för det senaste årtiondets båda femårsperioder. Framför dessa har jag här nedan till jemförelse, så långt en sådan kan låta sig göra, äfven fogat in medeltalen från perioden 1870—1884.

	1870—1884	1892—1896	1897—1901
	Medeltal terminer	Medeltal terminer	Medeltal terminer
Fil. lic.-examen med föregående kand.-examen .....	15,48 (humanistisk)	17,63	18,36
	14,15 (naturvetenskaplig)		
Fil. lic.-examen utan föregående kand.-examen .....	—	12,60	16,23
Med. lic.-examen .....	21,61	22,25	25,94
Jur. kand.-examen .....	13,76	15,23	15,26
Teol. kand.-examen .....	15,60	18,29	21,79»

»De statistiska uppgifter rörande studietiden vid ett af rikets universitet, hvilka här ofvan meddelats», yttrar motionären längre fram i sin motion, »gälla universitetets högsta fakultetsexamina, hvarvid inom de juridiska och teologiska fakulteterna såsom högsta examina betraktats juris utriusque och teologie kandidat-examina, enär inom dessa fakulteter licentiat-examina så ytterst sällan afläggas. I denna studietid ingår emellertid naturligtvis också den tid, som användts för afläggande af nödiga förberedande examina.

I fråga om öfriga universitetsexamina — de juridiska embets-examina, dimissionsexamen och filosofie kandidat-examen, utan påföljande licentiatexamen — torde en företagen utredning likaledes komma att visa en fortgående förlängning af studietiden. Ett särskildt skäl af färskt datum till ett sådant antagande, åtminstone beträffande filosofie kandidat-examen, ger mig det intyg från filosofiska fakultetens notarie i Upsala, hvilket jag tillåtit mig bifoga min motion. Af detta intyg framgår nemligen, att af de 104 studenter, som under fjorårets två sista examensperioder vid Upsala universitet hade anmält sig att pröfvas

i filosofie kandidat-examen, en tredjedel aldrig nådde fram till godkänd examen. Icke mindre än 18 drogo sig sjelfva tillbaka och 16 blefvo formligen underkända. Från min egen studietid har jag aldrig hört talas om något liknande, och detta om ytterligt stegrade fordringar vittnande examensresultat lär också, enligt hvad jag från ort och ställe inhemtat, ha väckt det största uppseende. Genom den allt ifrån år 1891 medgifna delningen af filosofie kandidat-examen på två examensperioder trodde man sig göra denna examens afäggande lättare för de studerande, men nu tyckes raka motsatsen härtill hafva inträffat.»

I anslutning till den siffersammanställning, motionären gjort rörande studietiden för de högsta fakultetsexamina, som aflagts vid Upsala universitet under perioderna 1870—1884, 1892—1896 och 1897—1901, och hvilken sammanställning här ofvan återgifvits, anför motionären:

»Det är åtskilliga reflektioner af föga hugnesam art, hvartill dessa siffror och den bakom dem stående verkligheten — hvilken icke torde sakna sin motsvarighet vid Lunds universitet och Karolinska institutet — kunna gifva anledning.

Då Riksdagen för femton år sedan fann skäl att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka och utreda, huruvida icke, med särskild hänsyn till önskvärdheten af studiernas kraftigare främjande och studietidens begränsning inom nödigt mått, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisnings-, examens- och studieväsendet kunde vara behöfliga för Upsala och Lunds universitet samt för Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm, och att Kongl. Maj:t derefter täcktes vidtaga de åtgärder, som kunde befinnas för det åsyftade ändamålet erforderliga och gagneliga, — icke kunde väl Riksdagen då föreställa sig, att resultatet af denna framställning skulle blifva, visserligen åtskilliga åtgärder till studiernas kraftigare främjande, men tillika, på en mängd områden, en fortgående stegring af det onda: den alltför långa studietiden, mot hvilket Riksdagens framställning i främsta rummet var rigtad.

Som följd af Riksdagens ofvannämnda skrifvelse af år 1887 vidtogos den 17 april 1891 åtskilliga ändringar i universitetens statuter samt utfärdades en ny stadga angående filosofie kandidat- och licentiat-examen och en kungörelse om ändring i gällande bestämmelser rörande teologisk-filosofisk examen, hvarjemte i skrifvelse till universitetskanslern af den 4 december 1896 förordnats om vissa ändringar i föreskrifterna för teologisk-filosofisk och medicinsk-filosofisk examen. Att dessa stadganden och särskildt det på dem grundade fastställandet af nya studie-

planer för filosofie kandidat- och licentiat-examina samt för teologisk-, juridisk- och medicinsk-filosofisk examen i åtskilliga afseenden varit egnade att främja studiesättet vid universiteten, lär ingen vilja förneka. Men visst är, att det finnes många starkt kända och mycket öfverklagade missförhållanden vid våra universitet, på hvilka dessa stadge- och reglementsförändringar icke lyckats råda bot.

En förnyad, grundlig undersökning af tillståndet vid våra universitet torde komma att visa, att väsentliga brister i afseende å undervisningssättet, öfver hvilka man redan för femton år sedan förde klagan, fått qvarstå oafhjelpa, men att samtidigt härmed examensfordringarne stegrats allt mer och mer, så att de nu, särskildt på vissa områden, befinna sig på rent af orimlig höjd. Denna tendens hos de akademiska lärarne att skrufva upp fordringarna i det oändliga — en tendens, som ingalunda aftagit efter de ofvan omförmälda universitetsreformerna, utan i vissa fall kanske snarare tvärt om — måste enligt mitt förmenande hejdas genom lämpliga föreskrifter och nödig kontroll. Och medan inrättandet af seminarier och anordnandet af propedeutiska kurser villigt erkännas innebära högst beaktansvärda förbättringar i fråga om undervisningens meddelande, torde en närmare undersökning af planläggningen och beskaffenheten af vissa universitetsföreläsningar nog samt bevisa nödvändigheten att äfven i detta afseende skapa en annan ordning, der undervisningens kraf, och icke blott den enskilde lärarens godfinnande, varder bestämmande.

Det kan omöjligen vara till gagn för landet, att de samhällsmedlemmar, som gå den s. k. lärda vägen, skola förnöta tiotal af år vid universiteten. När de så vid 30—40 års ålder skola begynna sin verksamhet i lifvet, hafva de redan sin kanske allra bästa tid bakom sig. Den långa lexläsningen — ty annat är icke till stor del det s. k. vetenskapliga examensstudiet — har hos många förtagit både arbetslusten och arbetskraften, och de allra flesta föra med sig ut i lifvet en skuldbörda på minst lika många tusental kronor, som de tillbragt år vid universitetet, — en skuldbörda som de, på få undantag när, aldrig förmå att amortera, kanske knappast att förränta, och som jemt och ständigt kommer att verka som en förlamande tyngd på deras gerning.

I en tid, då vi behöfva taga vara på nationens tillgångar på alla områden, måste det också framstå som en angelägenhet af den största vikt att se till, att de andliga krafterna icke i onödan förspillas och förslösas. Sveriges land och folk borde icke ha råd att bestå sig med en lyx i studieväg, som icke ens de stora och rika kulturfolken tillåta sig. Och hos oss liksom hos dem komme det nog att visa sig,

att, om man i de akademiska examensfordringarne prutade af litet på kvantiteten och receptiviteten och lade litet mera an på kvaliteten och den sjelfständiga produktiviteten, så skulle derpå ingenting förloras, men mycket vinnas.

Äfven ur statsfinansiell synpunkt har den långa studietiden vid våra universitet sin betydelse. Ju längre studietiden är, ju högre måste naturligtvis löneanspråken ställas af dem, som blifva embets- och tjänstemän, och ju kortare blir å andra sidan den tid, de kunna använda i statens tjänst, innan de behöfva pensioneras. Också från dessa synpunkter torde sålunda en närmare undersökning af hithörande förhållanden vara påkallad.»

»Hvad nu här ofvan i korthet blifvit anfördt», yttrar till sist motionären, »torde tillräckligt ådagalägga behovet af en ingående och allsidig undersökning och utredning rörande undervisnings- och examensförhållandena vid rikets universitet. Föregående erfarenhet synes emellertid gifva vid handen, att det ifrågavarande undersöknings- och utredningsarbetet icke uteslutande bör öfverlemnas åt universitetsmän, utan att personer med större kännedom om och blick för det praktiska lifvet och dess kraf dervid äfven böra tillkallas och få göra sin mening gällande.»

---

I en inom Första Kammaren afgifven motion, n:o 27, har herr *Ernst Trygger* upptagit en mindre del af det omfattande ämnet till behandling och hemställt,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas».

Till stöd för detta förslag anför denne motionär följande:

»Att det fordras ett visst mått af s. k. allmänbildning, olika i olika fall, för att kunna med framgång bedrifva fackstudier, är obestridligt. Lika visst är emellertid, att man måste se till, att fordringarne på denna grundläggande allmänbildning icke ställas så höga, att de medföra ett inkräktande på den tid, som bör tillkomma fackstudierna. Låter man ynglingen allt för länge syssla med studier i ämnen, som icke ingå i hans blifvande fackutbildning, ödslar man bort för honom en dyrbar ungdomstid, samtidigt med att man löper risken att minska

hans förmåga af ett allvarligt fackstudium såsom grundval för hans blifvande lifsarbete.

Jag tror ej, att jag går för långt, då jag påstår, att i vårt land allmänbildningen skattas för högt och fackbildningen för lågt, samt att i följd häraf vårt undervisningsväsende tillgodoser den förra på den senares bekostnad. Äfven vid utbildningen af våra blifvande jurister har en dylik felaktig uppfattning gjort sig gällande, och det är härå jag ber att nu få rigta uppmärksamheten.

Som bekant fordrar man af en yngling, som godkänts i mogenhetsexamen, såsom vilkor för inträde i juridisk fakultet, att han aflagt en ytterligare examen i icke-juridiska ämnen. Sålunda är det stadgadt, att rätten att aflägga examen till rikets rättegångsverk, den s. k. hofrätts-examen, eller examen till Kongl. Maj:ts kansli är beroende på att förberedande examen förut aflagts inför filosofiska fakultetens lärare i ämnena latin, franska, historia, statskunskap samt filosofisk rätts- och samhällslära. För att få taga juris kandidat-examen fordras en förberedande examen i latin, teoretisk filosofi, praktisk filosofi, historia, statistik och matematik. Frågar man emellertid, hvartill dessa förberedande examina tjena, så bör enligt min mening svaret blifva, att de tjena till föga annat än att beröfva den blifvande juristen tid och penningar samt understundom nöta bort en del af det intresse, hvarmed han, frigjord från skolans mångläseri, eljest skulle hafva egnat sig åt de juridiska studierna. Men kanske invänder man, att de föreskrifna studierna i ofvan nämnda humanistiska ämnen äro nödvändiga förutsättningar för ett framgångsrikt juridiskt studium. En granskning af de stadgade ämnena torde gifva denna invändning dess rigtiga bemötaude.

Sålunda synes det uppenbart, att, om den blifvande hofrättisten icke behöfver ökade insigter i matematik, den blifvande juris kandidaten ej heller kan vara i behof deraf, liksom ock att, om den senare ej behöfver ökade insigter i franska språket, detta ej heller kan vara nödvändigt för den förre. Ett liknande resonnement är ock tillämpligt med afseende på ämnet teoretisk filosofi. Beträffande åter de ämnen, som äro gemensamma för de båda förberedande examina, latin, historia, statskunskap och praktisk filosofi, äro de båda sistnämnda obehöfliga, enär de ingå i de juridiska ämnena statsrätt och juridisk encyklopedi, och de båda förra behöfva ej drifvas utöfver hvad som fordras för betyget godkänd i mogenhetsexamen — om så mycket i latin verkligen bör fordras, ett spörsmål, som kanske ännu ej är moget för sin lösning.

Att den blifvande vetenskapsmannen kan behöfva göra studier

icke blott i nu nämnda, utan äfven i andra humanistiska ämnen, erkännes villigt, men för att förmå honom härtill erfordras tydligen ej några examensföreskrifter.

Åtskilligt af hvad jag nu uttalat har icke varit främmande äfven för andra med den juridiska undervisningen förtrogna personer, något som framgår af följande. Sedan Upsala juridiska fakultet år 1891 i framställning till Kongl. Maj:t väckt förslag om förändrade bestämmelser angående de juridiska universitetsexamina m. m., enligt hvilket förslag juris kandidat-examen skulle ersätta den s. k. hofrättsexamen och i vissa fall examen till Kongl. Maj:ts kansli, samt tillfälle beredts fakulteten att yttra sig öfver hvad det större akademiska konsistoriet i Lund och dervarande juridiska fakultet anfört och föreslagit såväl i öfrigt som särskildt angående ombildning af den förberedande examen inför filosofiska fakulteten, förklarade Upsala juridiska fakultets flertal (fem af sju medlemmar) sig anse, att någon sådan examen ej vore behöflig eller ens lämplig.

Detta fakultetens uttalande i förevarande ämne — liksom dess förslag angående förändrad anordning af de juridiska examina — är ännu beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. I den förhoppning att Kongl. Maj:t skall skänka frågan en större uppmärksamhet, i fall Riksdagen anser sig kunna godkänna den tanke, som ligger bakom krafvet på afskaffandet af ifrågavarande förberedande examina, vågar jag hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas.»

Under återopande af motiveringen till den af herr Trygger i Första Kammaren väckta motionen har slutligen herr *Jakob Pettersson* i Södertelje, i en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 159, gjort enahanda hemställan och sålunda föreslagit,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas.»

I denna motion hafva ytterligare fyra af Andra Kammarens ledamöter instämt.

Att med afseende å undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet åtskilliga missförhållanden äro rådande, och att, särskildt med hänsyn till studietidens längd, snara åtgärder till dessa missförhållandens afhjelpande äro af nöden, derom vittna icke allenast de vid årets riksdag framkomna motionerna, utan äfven de förslag till ändringar af gällande examensstadganden, hvilka under de senaste månaderna blifvit framställda af lärare vid Upsala och Lunds universitet, de petitioner, som af lärjungar vid Upsala universitet ingifvits till Kongl. Maj:t om tudelning af ämnena germanska språk och estetik med litteratur- och konsthistoria, och slutligen de diskussioner som under innevarande vårtermin hållits dels i Upsala angående studie- och examensförhållandena inom de filosofiska, teologiska och medicinska fakulteterna, dels i Lund angående examensväsendet inom den filosofiska fakulteten, dels inom den vid Karolinska institutet i Stockholm förefintliga medicinska föreningen angående de medicinska studiernas ordnande.

Äfven inom universitetskretsar är spörsmålet sålunda icke längre, huruvida en ändring i de nuvarande förhållandena bör ega rum, utan huru denna ändring bör gestaltas och genomföras. De förslag i sistnämnda afseende, hvilka under året framkommit från universitetsläraryn, och hvilka, såsom bilagorna till detta utlåtande utvisa, uteslutande gälla filosofie kandidat- och licentiat-examina, ådagalägga emellertid, att bland männen af facket ganska skilda meningar råda om bästa sättet för den viktiga frågans lösning. Och den offentliga kritik, för hvilken dessa förslag från andra akademiska håll varit utsatta, gifver också vid hand, att man beträffande vissa af de föreslagna reformerna befarar, att de rent af skola leda till en ytterligare ökning i stället för minskning af den redan allt för långa studietiden.

Utskottet, hvilket i allo delar den uppfattningen, att det omöjliga kan vara till gagn för landet, att de samhällsmedlemmar, som utbilda sig vid universiteten, der skola förnöta tiotal af år, innan de komma ut i lifvet, och att i en tid, då vi behöfva taga vara på nationens tillgångar på alla områden, det framstår såsom en angelägenhet af den största vikt att se till, att de andliga krafterna icke i onödan förspillas och förslösas, finner såväl den af motionären herr Bergström gjorda framställningen i ämnet som ofvan relaterade förhållanden innebära goda och fullgiltiga anledningar att begära en ingående och allsidig undersökning och utredning rörande undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet.

Då man flerstädes vid utlandets lärda högskolor med mycket goda kunskapsresultat lyckats inom nödigt mått begränsa studietiden, bör ett närmare studium af utlandets universitetsförhållanden



kunna gifva en nyttig ledning för ett blifvande reformarbete på detta område inom vårt eget land.

I utlandet göres i regel en vida skarpare åtskilnad än hos oss mellan embetsexamina å den ena sidan och de rent vetenskapliga universitetsstudierna å den andra. Kurserna för embetsexamina äro i utlandet långt mera i detalj bestämda i sjelfva universitets- eller examensstadgarna, en viss tid brukar der vara faststæld, inom hvilken dessa examina böra vara aflagda, och flerstädes afläggas de inför särskilda examenskommissioner, hvarigenom hvarje godtycklighet från universitetslärarnes sida med afseende på kursernas ökande blir utesluten.

Med denna anordning sammanhänger, att utlandets universitetslärare flerstädes bruka så anordna sina föreläsningar, att de under loppet af 1—3 terminer gifva lärjungarne en öfverblick öfver hela sitt ämne, med nödiga litteraturanvisningar, i stället för att som hos oss ofta varit fallet upptaga termin efter termin med föreläsningar om en blott detalj af ämnet. Dylika kursföreläsningar, för hvilka professorerna i regel ega uppbära särskild ersättning, pläga vid utlandets universitet vara mycket besökta och högt uppskattade af studenterna, hvilket i sin ordning gör, att mycken omsorg nedlägges på dessa föreläsningar.

En annan olikhet mellan utlandets universitetsförhållanden och våra synes vara den, att medan man hos oss har en benägenhet att ställa upp mycket stora kvantitativa fordringar för erhållande af de högre betygen i de akademiska examina och ofta nog tänker mera på den större receptiviteten än på den större mognaden, fäster man i utlandet mera afseende vid de kvalitativa skilnaderna mellan examinanderna, och i öfverensstämmelse härmed anser man ådagalagd förmåga att på någon vigtig punkt fördjupa studiet eller verkställa en sjelfständig undersökning såsom en vida bättre mätare på en lärjunges kapacitet än inlärandet af två eller tre gånger så långa kurser som de för lägsta betyget erforderliga.

Om nu utskottet från denna jemförelse med utlandet öfvergår till ett närmare skärskådande af våra egna universitetsförhållanden, synes det utskottet gifvet, att frågan om de förberedande akademiska examinas borttagande eller inskränkande bör ju förr dess hellre upptagas till behandling och afgörande. Frågan härom har redan tillräckligt länge stått på dagordningen. Skulle det emellertid vid en förnyad pröfning visa sig, att möjligen någon af dessa examina icke skulle kunna fullständigt undvaras, torde en förestående läroverksreform och särskildt en annan anordning af studierna i de allmänna läroverkens

högre klasser kunna göra det möjligt för dessa läroverk att öfvertaga nu ifrågavarande uppgift och sålunda meddela de lärjungar, som skola gå till universiteten, det för deras blifvande studium nödiga förberedande kunskapsmättet, liksom ock i högre grad än för närvarande är fallet gifva dem öfning i sjelfständig studieverksamhet. I detta afseende vill utskottet särskildt erinra, att Riksdagen redan i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 6 maj 1899 rörande vissa ändringar i de allmänna läroverkens organisation framhållit önskvärdheten af en större valfrihet på det högre skolstadiet, och detta just i syfte att klasserna 6: 1—7: 2 skola kunna gifva nödig förbildning för studier, afsedda att fortsättas vid universitetet eller annan högre tillämpningsskola.

Vänder man sig från de s. k. förberedande examina till de egentliga universitetsstudierna med dertill hörande examina, så visar det sig genast vida svårare att utpeka, både på hvilka punkter ett reformarbete bör samla sig och huru det bör genomföras. Här måste en grundlig undersökning och utredning först ega rum, och för att alla hithörande spörsmål må erhålla den allsidiga och fullständiga belysning, som är af nöden, är det tvifvelsutän af vigt, att äfven representanter för det praktiska lifvet och dess kraf härvid tillkallas och få göra sin mening gällande.

Utskottet föreställer sig, att särskildt i vissa embetsexamina en minskning af ämnenas antal skall visa sig möjlig och att en motsvarande minskning af studietiden deraf skall kunna blifva en följd. Men framför allt vill utskottet betona nödvändigheten af en reduktion af kurser och fordringar på åtskilliga områden. Särskildt i fråga om våra embetsexamina — till hvilka utskottet äfven räknar filosofie kandidat- eller licentiatexamen, använd såsom lärareexamen, — bör en nyttig inskränkning kunna ega rum genom att bättre skilja mellan hufvudsak och bisak, än nu ofta synes vara fallet vid uppställandet af kurser och fordringar.

Huruvida den i utlandet använda metoden, att genom embetsexaminas afläggande inför särskilda examenskommissioner hålla fordringarna vid en fastare nivå och dermed också studietiden inom mera bestämda gränser, äfven hos oss bör finna tillämpning, derom torde först en närmare utredning kunna gifva besked. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra, att, då vid 1886 års riksdag en motion angående studie- och examensväsendet vid universiteten förelåg till behandling, uti ett till Andra Kammaren afgifvet utförligt utlåtande öfver densamma framhölls lämpligheten af att alla examinatorerna till

en examen bildade en kommission, hvilken i sin helhet åhörde examinandens pröfning i hvarje särskildt ämne.

I hvarje fall finner emellertid utskottet ett mera detaljeradt och bestämdt angifvande i stadgandena rörande de olika examina af det nödiga kunskapsmättet för deras afläggande nödvändigt, på det att icke vederbörande examinatorer skola kunna efter eget godtfinnande pressa upp examensfordringarna snart sagdt huru högt som helst. Att tillämpningen af hithörande bestämmelser i examensstadgarna dessutom bör ställas under lämplig och effektiv kontroll, synes vara af erfarenheten till fullo ådagalagdt.

Det är utan tvifvel många ganska invecklade och svårlösta frågor, som komma att framställa sig vid en närmare undersökning och utredning rörande undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet. Men dessa frågors invecklade art och svårigheterna vid deras lösning böra ej få afskräcka från ett allvarligt bemödande att på detta viktiga område åstadkomma nödiga reformer. En fortgående förlängning af studietiden vid våra universitet kan ej ur någon synpunkt betraktas som en fördel. För den enskilde betyder den, att han senare kommer ut i lifvet, att han senare får sin utkomst och att han kanske aldrig kan blifva en skuldfri och oberoende man. Det må också ihågkommas, att den aflagda universitetsexamen i regeln icke gör honom färdig för hans blifvande lefnadskall; efter denna följa i de flesta fall nya läroår och nya lärokurser af mera praktisk art, hvilka äfven de kunna blifva både långa och ekonomiskt mycket betungande. Härtill kommer numera en ökad värnpligtstid, hvilket gör en reducering af studietiden vid universiteten yttermera nödvändig, för att icke utträdet i lifvet och på det praktiska arbetsfältet skall framflyttas ännu längre. Att det ur statens synpunkt måste anses högeligen önskvärdt, att studietiden förkortas, kräfver ingen utförlig bevisning. Det kan icke vara till gagn för samhället, att en del af dess medlemmar begynna sin egentliga praktiska verksamhet, först när de hafva sin kanske allra bästa tid bakom sig, och äfven ur statsfinansiell synpunkt måste kombinationen af en mycket lång studietid och en derigenom väsentligt afkortad tjänstetid för de blifvande embets- och tjänstemännen betraktas såsom en mycket betänklig sak. Ju längre studietiden är, ju högre måste naturligtvis också löneanspråken ställas af dem, som blifva embets- och tjänstemän.

Utskottet har sålunda ansett alla skäl tala för att en allsidig undersökning och utredning af det viktiga ämnet snarast möjligt kommer till stånd.

Beträffande de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade förberedande examina hafva herr Trygger i Första och herr Jakob Pettersson i Andra Kammaren ansett en särskild framställning påkallad, i syfte att få dessa förberedande examina snarast möjligt afskaffade. Första Kammarens andra tillfälliga utskott, som handlagt herr Tryggers motion, yttrar — efter att hafva erinrat derom, att frågan om dessa examinas upphäfvande eller inskränkande gjordes till föremål för universitetsmyndigheternas handläggning, då Kongl. Maj:t år 1889 infortrade deras utlåtande angående examensväsendet inom de filosofiska fakulteterna — följande:

»Vid den juridiska fakultetens behandling af detta ärende 1889 afstyrkte professorerna Trygger och Hagströmer bibehållandet af en förberedande universitetsexamen i ämnen tillhörande filosofiska fakulteten såsom förutsättning för bedrifvandet af juridiska studier, och 1892 yttrar den juridiska fakulteten i Lund, att den förberedande examen borde ombildas och inskränkas. Samma år uttala uti den juridiska fakulteten i Upsala 5 af professorerna mot 2, att de anse, att någon sådan examen ej vore behöflig eller ens lämplig.

1894 säger sig universitetskanslern icke vilja motsätta sig borttagandet af förberedande examina, med vilkor af att betyget godkänd fordras för vissa ämnen uti mogenhetsexamen, och ett liknande uttalande göres 1895 af flertalet af i examensfrågan tillkallade sakkunnige, såsom herrar Themptander, Forssell, v. Steyern m. fl.

Utskottet anser i allmänhet, att studietiden för den blifvande fackmannen bör minskas, så att han tidigare och med bibehållen kraft och intresse kommer ut i det praktiska lifvet. När därför nya nödvändiga studier tillkomma, särskildt på de sociala områdena, måste man se till, att annat borttages. Den grundläggande allmänbildning, som utvisas genom mogenhetsexamen, synes med skäl kunna betraktas som tillräcklig.

Derigenom kommer man vid universitetet omedelbart in på fackstudiet, som då kunde bedrifvas med mera intresse och intensitet, och skulle något ämne, som nu tillhör förberedande examen, vara alldeles nödvändigt för fackstudiets bedrifvande, så finge det ingå uti fackexamen.

Hvad nu beträffar de tvenne olika förberedande examina till de särskilda juridiska examina, anser utskottet, att motionären visat obehöfligheten af de der förekommande examensämnen i och för de juridiska studierna, samt instämmer således med honom, dock under för-

utsättning, dels att härigenom den juridiska kursen i sin helhet förkortas med den tid, som den förberedande examen för närvarande tager i anspråk, dels ock att det för rätten att aflägga de juridiska examina fordras uti mogenhets- eller kompletteringsexamen betyget godkänd uti vissa grundläggande ämnen; något som blifvit desto mera nödvändigt, i den mån valfrihet utaf ämnen i mogenhetsexamen kan blifva utsträckt.»

Med stöd af det sålunda anförda hemställde utskottet, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunde afskaffas.»

Denna hemställan har af Första Kammaren godkänts.

Utskottet finner äfvenledes spörsmålet om nu ifrågavarande examinas behöflighet eller icke så tillräckligt pröfvadt och förberedt, att en lösning af detsamma oförtöfvadt och oberoende af andra mera invecklade spörsmål borde kunna ega rum. Liksom medkammarens tillfälliga utskott vill emellertid utskottet, på samma gång det uttalar sig för dessa förberedande examinas snara afskaffande, betona vigten af att den tid, som derigenom komme att inbesparas för de studerande, icke må tagas i anspråk för de juridiska fackstudierna, utan utgöra en verklig förkortning af studietiden för dem, som vilja gå den juridiska vägen.

---

På grund af hvad utskottet sålunda anført, får utskottet med anledning af de föreliggande motionerna hemställa,

att Andra Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t ej mindre taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunna afskaffas, än äfven i öfrigt låta undersöka och utreda, huruvida icke, med hänsyn till nödvändigheten af studietidens begränsning, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende å undervisnings-

examens- och studieväsendet vid Upsala och Lunds universitet samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm kunna vara behöfliga, och att Kongl. Maj:t derefter ville vidtaga de åtgärder, som i dessa afseenden kunna befinnas erforderliga och gagneliga.

Stockholm den 18 mars 1902.

På utskottets vägnar:

EMIL HAMMARLUND.

---

*Bilaga Litt. A.*

Till Kanslers-Embetet för Rikets Universitet.

Med anledning af kanslersembetets remiss den 4 innevarande mars får rektorsembetet härmed vördsamt öfverlemnade afskrifter af de under innevarande år hos vederbörande universitetsmyndigheter framställda förslag till ändrade bestämmelser rörande universitetsexamina.

Uppsala i Akad. kansliet den 7 mars 1902.

OLOF HAMMARSTEN.

*Johan v. Bahr.*

*Afskrift.*

Förslag till ändringar i gällande stadga för filosofie kandidat-examen.

1) att i § 11 mom. a tillägges: *Från dylik pröfning vare studerande befriad, som vid examensanmälan medelst vederbörande seminarieföreståndares intyg styrker sig redan hafva under seminarieöfningar i ämnet åstadkommit en fullgod skriftlig uppsats.*

2) att § 14 mom. b. erhåller följande lydelse: *delad, då pröfnin-gen verkställes under två eller flere examensperioder, af hvilka dock den sista icke må med längre tid än två år vara skild från den första. Pröfningen — — — eget val. I den eller de andra sker — — —.*

3) att i följd deraf § 16 erhåller följande lydelse: *Vid anmälan till filosofie kandidat-examens senare afdelning eller afdelningar skall studerande meddela skriftlig uppgift om:*

a) *den examensperiod eller de examensperioder, då han redan under-gått pröfning för denna examen, och de — —.*

4) att § 17 erhåller följande lydelse: *För att filosofie kandidat-examen skall anses godkänd, fordras, att den examinerade erhållit sam-*

manlagdt minst *sex betygsheter i fyra* i hans examen ingående ämnen. — — — —

Förslag till ändring i fil. fakultetens »Reglemente för tillämpningen af nämnda stadga:

5) *att* i mom. 4 tillägges: *att* detta prof för hvarje ämne förläggas till dess seminarie- eller institutionslokal, hvars bibliotek och öfriga undervisningsmateriel i och för profvet ställas till examinandernas disposition.

Till motivering af ofvanstående förslag anser jag mig icke för ögonblicket behöfva anföra mer än följande:

att punkterna 1 och 5 stå i närmaste öfverensstämmelse med fakultetens under 1888—9 års behandling af examensfrågan fattade beslut; jfr prof. Hjärnes af fakulteten godkända motivering, tryckt i »Utlåtande» 1889, s. 131 f.;

att punkt 4 står i fullständig öfverensstämmelse med fakultetens vid samma tillfälle fattade beslut; se prof. Noreens af fakulteten godkända motivering, tryckt i nämnda »Utlåtande» s. 44 f.;

att punkt 2 och den omedelbart deraf beroende punkt 3 synas tillräckligt motiveras af de sedan stadgans utfärdande för elfva år sedan hafda erfarenheterna — såväl i form af ansökningar om utsträckt examenstid som på annat sätt — rörande behovet af en både likformig och längre utsträckt examenstid;

att samtliga ändringar synas mig böra afgjordt föranleda en förkortning af studietiden utan någon minskning af det vunna resultatets värde.

Upsala 10 febr. 1902.

*Ad. Noreen.*

Vidimeras ex officio

*C. Henschen.*

*Afskrift.*

Under den senaste tiden har en allt bestämdare önskan uttalats att om möjligt förkorta den akademiska studietidens längd, och onekligt är, att denna hos oss är drygare än den tid, som i andra land egnas



åt motsvarande studier. Detta synes mig vara ett faktum äfven om de statistiska beräkningar, som gjorts angående den nuvarande studietidens längd, icke skulle vara fullt tillförlitliga, och det är därför enligt min mening fakultetens skyldighet att i detta fall taga ett initiativ. Den nya examensordningen har nu fungerat i öfver tio års tid, och vi hafva således haft tillfälle att öfverskåda dess verkningar. Då nu dessutom nya studieplaner skola uppgöras samt ett förslag till ändring af universitetsstatuterna ligger på fakultetens bord, synes tidpunkten vara inne att åtminstone öfverväga möjligheten af en förbättring äfven i detta hänseende. Jag tillåter mig därför att till fakultetens skärskådande framställa följande förslag, hvilka afse licentiatexamen. Rörande kandidatexamen inskränker jag mig till att i hufvudsak instämma i prof. Noreens förslag, och hvad de förberedande examina angår, anser jag mig ej rätt person att framställa något yrkande, enär mitt ämne ej ingår i någon dylik examen.

Licentiatexamen afläggas f. n. på två sätt, antingen med tre ämnen, då examinanden förut ej är filosofie kandidat, eller med två ämnen, då han aflagt sistnämnda examen. Att licentiatexamen åtminstone ofta drar en alltför lång tid, bör knappast kunna förnekas, och orsaken dertill ligger enligt min mening i den af den graderade betygskalan framkallade konkurrensen mellan de olika examinanderna. En blifvande skollärare anser sig — och med full rätt — ej hafva någon egentlig nytta af en licentiatexamen med två approbatur, enär han i så fall vid en kommande ansökning med all sannolikhet får träda tillbaka för en medsökande med högre betyg, och i följd deraf sträfva åtminstone de flesta efter att i sitt hufvudämne erhålla det högsta betyget. Enligt min mening borde väl detta betyg endast gifvas åt dem, som utom nödig beläsenhet äfven ega verklig begåfning för ämnet, men å den andra sidan är det dock svårt att förvägra detta betyg åt en ringare begåfvad alumn med en stor och omfattande kurs, och följderna är ej svår att se. De minst begåfvade söka med anledning häraf att ersätta den bristande fallenheten för ämnet med en lång och tidsödande studiekurs. Men det kan ifrågasättas, om icke denna snarare är till förfång för skolan eller de embetsverk, i hvilka examinanden sedan söker inträde. Der betyda den praktiska dugligheten och fallenheten mer än en hop kunskaper, som sällan eller aldrig komma till någon användning, och de höga betygen *hindra* ofta skolan — så vida man ej vill begå orättvisor — att erhålla den lämpligaste läraren. För universitetet och vetenskapen tjena de ej heller till mycket, då det viktiga

och afgörande kunskapsprovet, genom hvilket en persons vetenskapliga duglighet klargöres, icke är licentiatexamen, utan gradualafhandlingen. Först denna är en tillförlitlig mätare på en persons sjelfständighet såsom forskare. Den nuvarande licentiatexamens graderade röstskala förlänger således studietiden utan att medföra motsvarande gagn, och jag vill därför föreslå dess afskaffande och ersättande med en annan norm. Den nya licentiatexamen, som jag tänkt mig, bör också afläggas i endast två ämnen, af hvilka det ena bör benämnas hufvudämne, det andra biämne. I hvart och ett af dessa bör blott *ett* betyg afgifvas, betyget »godkänd», hvilket dock för hufvudämnets vidkommande innebär ett högre kunskapsmått än för biämnet. Ett dylikt betyg bör hvad hufvudämnet beträffar ungefär motsvara betyget cum-laude i den nuvarande licentiatexamen, hvad biämnet angår ungefär approbatur. För skolans behof äro dessa kunskapsfordringar alldeles tillräckliga. Den vetenskapliga förmågan afgöres, såsom jag redan påpekat, genom gradualafhandlingen, och såvida någon i och för denna anser sig behöfva en längre studiekurs vid universitetet, är detta honom lika litet förmenadt genom denna lags antagande som det varit honom förut. Skilnaden blir blott, att obehöfliga kunskaper ej längre såsom nu prisbelönas, att de vetenskapliga studierna befrias från ett onödigt examenstväng och att studietiden helt visst icke oväsentligt förkortas.

Men licentiatexamen aflägges nu också — utan föregående kandidatexamen — i tre ämnen. Såsom erfarenheten visat, hafva endast få studenter begagnat sig af denna rätt, och ehuru jag ingalunda är blind för fördelarna af en dylik anordning, så kan jag å den andra sidan ej dölja för mig, att en dylik hög och svår examen innebär en frestelse till öfverliggeri. Examen skjutes härigenom bort i en temligen aflägsen framtid, och den late fredar lätt sitt samvete med att *hans* examen ju alltid drar längre tid än andras. Och härtill kommer ett annat skäl. Skulle kandidatexamen, såsom professor Noreen nu föreslagit, nedsättas till en pröfning i blott fyra ämnen, är den faktiska vinsten af en licentiatexamen i tre ämnen så godt som illusorisk. Hela skilnaden besticker sig då till *ett* betyg i kandidatexamen, hvilket med de nu föreslagna lindringarna bör vara ytterst lätt att ernå, och att, då så är, göra någon undantagslagstiftning för dem, som ej vilja beqväma sig härtill, synes mig ganska öfverflödigt — i synnerhet som denna licentiatexamen i tre ämnen enligt nu gällande läroverksstadga är alldeles värdelös för den, som vill egna sig åt skolans tjenst; såväl en blifvande adjunkt som en blifvande lektor måste hafva betyg i fyra ämnen. För min del

vill jag därför föreslå, att licentiatexamen endast må afläggas af den, som förut är filosofie kandidat.

En möjlig invändning mot detta förslag anser jag mig här böra upptaga. Den nu gällande examensstadgan medgifver examinanden rätt till »efterpröfning», och detta är onekligen ett godt stadgande, som jag ej vill söka afskaffa. Skulle det af mig gjorda förslaget blifva lag, blefve deraf en följd, att examinanden vid anmälan till efterpröfning finge angifva, huruvida han ville pröfvas enligt fordringarna för »hufvudämne», eller för »biämne». Det kunde då alltid tänkas, att någon, för att i den blifvande konkurrensen om ett lektorat slå möjliga medsökande ur brädet, förskaffade sig ett eller flera hufvudämnesbetyg, hvarigenom hans studiekurs naturligen komme att icke oväsentligt förlängas. Men denna farhåga tror jag dock vara ogrundad. Så vidt jag vet, har efterpröfningsrätten hittills icke användts i detta syfte, och någon större nytta komme dylika betyg väl ej heller i framtiden att medföra; knappast större än den, de nu tillskynda examinanden, och det är väl därför att förmoda, att efterpröfning då liksom nu endast komme att ske, då vederbörande verkligen hade behof af ett betyg just i *det* ämnet, således icke för att blott öka »lärdomsmeriterna». Fästa läroverksmyndigheterna ej något afseende vid betyg, som ej hafva direkt betydelse för det sökta lektoratets läroområde, blir nog heller icke lusten att förvärfva dem synnerligen stor; de verkliga lärdomsmeriterna mätas äfven från skolans ståndpunkt bäst efter betyget för gradualafhandlingen. Skulle emellertid efterpröfningen tendera att utveckla sig i den befarade rigtningen, torde det väl ej blifva omöjligt att genom en partiel lagändring afskaffa missbruken.

I samband med det nu gjorda förslaget torde äfven — liksom i professor Norens förslag rörande kandidatexamen — den förändringen införas, att det medgifves examinanden rätt att aflägga andra afdelningen af licentiatexamen inom en tid af två år efter den första afdelningen. Att begränsa denna tid allt för knappt — nu blott till nio månader — vållar egentligen endast obehag för examinanden, framkallar ständiga dispensansökningar och förlänger (genom de fallande betygen) ej sällan studietiden utan någon motsvarande vinst.

Men diskutabelt är värdet af en annan förändring, som jag emellertid anser mig böra föreslå. Vid de svenska universiteten ega studenterna och hafva alltid egt rätt att studera så länge de vilja, och studenter, som »läsa» en 15 och 20 år på sin examen, äro tyvärr ej alldeles sällsynta företeelser. Vid tyska och engelska universitet får något dylikt som bekant ej förekomma, utan den, som inom en

viss tid ej aflagt sin examen, strykes obarmhertigt ur universitetets rullor. Det svenska sättet öfverensstämmer onekligen med en god egenskap hos vårt folk — motviljan att genom lagar förtrycka individen och hindra hans handlingsfrihet — och det kan icke förnekas, att mången, som sedermera blifvit en duglig vetenskapsman, blifvit detta åtminstone till en del genom en lång studiekurs såsom student. Men å den andra sidan måste medgifvas, att *dylika* fall äro undantagsfall och att den ojemförligt största majoriteten af de svenska öfverliggarne utgöres antingen af lättingar eller af naturer, som — trots både flit och kunskaper — likväl af en viss oföretagsamhet afhållas från att våga sig upp i en examen, hvilken de utan svårighet kunna bestå. Denna oföretagsamhet och denna examensrädsla ökas naturligen med åren i synnerhet som den dröjande för att sannolikt försvara sitt dröjsmål anser sig böra aflägga endast en glänsande examen, och följden blir i de flesta fall en mer eller mindre misslyckad existens. Mot dylika missförhållanden måste lagstiftningen ingripa, ehuru visserligen så varsamt, att individens *berättigade* kraf på sjelfbestämmanderätt ej kränkas. Staten anser sig med afseende på dryckenskapens bekämpande ega en dylik rätt, och *här* torde den vara ännu mer befogad, då den fria undervisningen ju är en statens *gåfva* till individen. Staten kan därför med fullt fog uppställa vissa motfordringar, och vid vissa högre läroverk — såsom krigsskolan och den tekniska skolan — finnas redan dylika bestämmelser.

Jag vill emellertid, då åtgärden är ny, ej gå så långt som man i detta fall gått vid utlandets universitet, utan föredrager en medelväg mellan det utländska och det svenska systemet. Jag vill således ej föreslå, att den, som inom en viss tid ej aflagt fullständig *slutexamen*, må från universitetet relegeras, utan blott att den, som på tre år ej aflagt någon examen (enligt den betydelse detta ord tages i mitt och professor Noreens förslag, d. v. s. examen i ett enskildt ämne) dermed förverkat sina studenträttigheter. Sträng kan denna bestämmelse näppe- ligen anses vara, ty den, som på tre års tid ej gifvit några lifstecken från sig i form af en tentamen, — för att bibehålla det gamla språkbruket — torde väl kunna anses hafva upphört att studera. Enligt min tro komme lagen egentligen blott att drabba lättingarna — en klass, för hvilken man ej behöfver hysa något öfverdrifvet medlidande — och derigenom att dessa i tid drifvas bort från universitetet, kunna de möjligen inom det praktiska lifvet omdanas till nyttiga medborgare. Den, som genom vidtgående studier bereder sig på afläggandet af examen och under nuvarande förhållanden verkligen tar denna, träffas

näppeligen af denna lag, ty den medgifna tiden är utan tvifvel fullt tillräckligt tillmätt äfven för hans behof. För kandidatexamens fyra »examina» (enligt det Noreenska förslaget) räcker den mer än nog, och kandidatexamen är ju dessutom ej afsedd för några vetenskapliga, på djupet gående studier. Äfven ett laudatur i denna examen kräfvär, så vidt jag vet, ej i något ämne mer än ett år. I mitt ämne genomgås hela kursen på denna tid, och lärjungarna hafva då äfven tillfälle att studera ett annat ämne. För licentiatexamens »biämne» är likaledes ett år en fullt tillräcklig tid, då betyget godkänd ej torde i något ämne kunna sättas nämnvärdt högre än betyget laudatur i kandidatexamen. Endast rörande licentiatexamens »hufvudämne» torde någon tvekan kunna råda. Men då fordringarna på ett »godkänd» — det enda betyg, som enligt detta förslag får afgifvas — väl böra jemnställas med ett cum-laude i den nuvarande licentiatexamen, lider det knappast något tvifvel om att ett dylikt betyg, äfven om det förut ej skulle hafva ingått i kandidatexamen (hvilket det väl hädanefter som förut kommer att göra), dock utan svårighet vinnes efter två års studier, under det att det nu föreliggande förslaget medgifver tre samt åt hela licentiatexamen anslås en tid af fem år. Jag förbiser naturligen ej, att tillfälligheter, såsom sjukdom m. m., kunna vålla rubbningar i denna beräkning, men då dispenser i liknande fall nu förekomma, kunna de ju äfven gifvas här, så vida fog finnes.

Slutligen vill jag nämna, att detta förslag ju ej afser att hindra dem, som det önska, från att bedrifva mera omfattande studier. Vilja de före utträdet i det praktiska lifvet idka dylika, står detta dem lika fritt efter denna lag som förr. Skilnaden blir blott, att studierna, så vida de skola omfatta längre tid än sex år, förläggas till tiden *efter* licentiatexamen i stället som nu till tiden *före*. Och det torde ej lida något tvifvel, att studier, som ej oroas af farhågorna för en examen, utan som — efter de grundläggande kunskapernas inhemtande — drifvas efter individens egen smak och naturliga läggning, blifva mera fruktbarande än de dock alltid bundna examensstudierna.

För den tredje klassen, eller de flitiga men examensrädda öfverliggarne, torde denna lag innebära en ren fördel. De erhålla derigenom en sporre, som drifver dem till examen, och skulle denna sporre ej vara nog kraftig, tvingar den dem dock ut i det praktiska lifvet, der deras flit och begåfning ju alltid kunna göra sig gällande; i hvarje fall hindras de derigenom från att förslösa en dyrbar ungdomstid på studier, som icke blifva dem till något egentligt gagn och som ofta — trots all

flit — genom farhågorna för en examen liksom »stanna af i växten», blifva skol- och examensstudier i stället för fri vetenskaplig forskning.

Jag vill tillägga, att någon relegation — som ju onekligen är en odiös åtgärd — i verkligheten nog aldrig behöfver tillgripas, då vederbörande, så vida lagen finnes, naturligen föredrager att i tid sjelfvilligt draga sig tillbaka.

Men ännu ett medel finnes till den nuvarande studietidens förkortning. Tyvärr kan detta medel ej tillgripas utan en ekonomisk hjälp från statens sida. Vissa vetenskaper hafva nemligen blifvit så stora, att de i sjelfva verket — särskildt om man tager hänsyn till skolans behof — svält ut till flera. Dessa ämnen taga därför eller böra åtminstone taga större tid än andra, och i hvarje fall skulle de kräfva en ungefär blott hälften så lång studiekurs, såvida de delades i två. En dylik delning skulle således medföra en afsevärd förkortning af studietiden. Huruvida några dylika ämnen finnas inom den matematiskt-naturvetenskapliga sektionen, vågar jag ej afgöra. Men af den humanistiska sektionens ämnen böra germanska språk och estetik jemte litteratur- och konsthistoria utan allt tvifvel delas. Beträffande det senare ämnet har fakulteten dock redan fattat sitt beslut och hos Kongl. Maj:t anhållit om dess delning, och rörande germanska språk får fakulteten inom kort tillfälle att särskildt yttra sig. Att nu härom framställa något yrkande utöfver det nu här gjorda kan därför anses öfverflödigt.

Med anledning af hvad jag sålunda anført, får jag därför föreslå, att fakulteten måtte hos konsistorium hemställa, det konsistorium ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det följande förändringar i nu gällande examensstadga måtte vidtagas:

I § 1 utbytes — åtminstone hvad Upsala universitet vidkommer — orden »estetik med litteratur- och konsthistoria» mot »estetik och litteraturhistoria» (se fakultetens förslag af den 11 februari 1902) samt »germanska språk» mot »engelska, tyska».

För § 8 föreslås följande lydelse: Före slutet af examensperiod skola examinatorerna, hvar i sitt ämne, till protokollet afgifva betyg öfver examinandens ådagalagda insigter med, i kandidatexamen, något af vitsorden: *berömlig, med beröm godkänd, godkänd* och *icke godkänd*, samt, i licentiatexamen, *godkänd* och *icke godkänd*. Vid sammanräkning — — — betygsenheter.

I § 10 utbytes ordet »fem» mot »fyra».

För §§ 11 och 14 ansluter jag mig till professor Noreens förslag.

I § 15 utgår mom. a, och i mom. b. utbytas orden »de ämnen» mot »det eller de ämnen».

För § 16 föreslås följande lydelse: »Vid anmälan till filosofie kandidat-examens öfriga afdelningar skall studerande meddela skriftlig uppgift om:

a) den eller de examensperioder, under hvilka han förut pröfvats, och de ämnen — — — föreskrivas.»

För § 17 ansluter jag mig till professor Norens förslag.

§ 19 bör enligt detta förslag lyda: »Filosofie licentiat-examen — — ämnen afläggas efter föregången filosofie kandidat-examen i två ämnen, af hvilka det ena skall vara hufvudämne, det andra biämne. Dessa ämnen skola båda tillhöra samma sektion.»

I samband härmed ändras § 20: Pröfningen — — — som ingå i hans hufvudämne.» För öfrigt ingen ändring.

I § 22 utbytas orden »nio månader» mot »två år», och »det eller de återstående ämnena» mot »biämnet» samt »ännu ett »ämne» mot »biämnet».

I § 23 föreslås följande lydelse för mom. a): »det hufvudämne och det biämne, i hvilka han vill undergå examen.» I mom. e) utgår orden: »om han aflagt sådan.»

I § 24 mom. a) utbytas orden «det eller de ämnen» mot »det hufvudämne», samt i mom. b) »det eller de ämnen» mot »det biämne» hvarjemte orden »eller dessa ämnen» utgå.

I § 28 tillägges efter ordet «betyget» orden: »således med angifvande af, huruvida betyget afser hufvudämne eller biämne.»

I § 30 utbytas orden »och den studiekurs, hvori han vill blifva pröfvad, samt» mot »den studiekurs, hvori han vill blifva pröfvad, och (vid licentiatexamen) huruvida pröfningen skall afse hufvudämne eller biämne.»

Beträffande förslaget rörande relegation i följd af uraktlåtenhet att aflägga examen torde fakulteten ej kunna väcka något definitivt förslag i den här angifna riktningen, då dertill fordras, att äfven öfriga fakulteter inrätta verkliga examina i hvarje enskildt ämne, något hvarom den filosofiska fakulteten ej är berättigad att väcka förslag. Men fakulteten torde i skrifvelse till konsistorium kunna anhålla, att konsistoriet ville inhämta de öfriga fakulteternas mening om lämpligheten af en dylik anordning, hvarigenom de enskilda tentamina skulle förbytas till offentliga examina, aflagda under årets fyra examensperioder. Skulle dessa fakulteter för sin del vilja godkänna den ordning, som här ställts i utsigt för den filosofiska fakulteten, samt med anledning

deraf föreslå behöfliga ändringar i vederbörande examensstadga, torde konsistorium hos Kongl. Maj:t hemställa, att § 111 i universitetsstatuterna måtte erhålla följande tillägg: (anses han såsom afgången); »likaså om han under loppet af tre år icke godkänts i någon examensafdelning.»

*H. Schück.*

Vidimeras ex officio

*C. Henschen.*

*Afskrift.*

Med anledning af professorerna Noreens och Schücks förslag till ändring af nu gällande examensstadga för filosofisk kandidat- och licentiat-examen tillåter sig undertecknad att till fakultetens ompröfning förlägga i allmänna grunddrag följande förslag till ny examensordning:

1) Filosofisk kandidat-licentiat-examina sammanslås till en enda examen, hufvudsakligen afsedd för blifvande lärare vid rikets allmänna läroverk.

2) Denna examen afläggas antingen i 2 *hufvudämnen* och 2 *biämnen* eller i 1 *hufvudämne* och 3 *biämnen*, och eger examinanden i sin examensanmälan att uppgifva, hvilket eller hvilka ämnen han vill hafva betraktade såsom hufvudämnen, och hvilka såsom biämnen. För godkänd examen erfordras minst betyget »godkänd» i hvarje examensämne.

3) Inom hvarje examensämne fastställas på fakultetens förslag *tvenne* till omfånget olika studiekurser, den ena för det ifrågavarande ämnet såsom *hufvudämne*, och den andra för examen i samma ämne såsom *biämne*. I vissa ämnen må, der så pröfvas nödigt, vissa delar af kursen utbytas mot till omfånget motsvarande litteratur.

*Anm.* Fordringarna för *hufvudämne* borde enligt förslagsställarens mening fastställas till ungefär samma omfång som fordringarna för betyget »med beröm godkänd» i nuvarande fil. licentiat-examen (eller möjligen något lägre). Fordringarna för *biämne* borde förslagsvis ställa sig till omfånget något lägre än kurserna för betyget »med beröm godkänd» i nuvarande fil. kandidat-examen.

4) De nu existerande olika kurserna för olika betyg i en och



samma examen afskaffas, och de olika betygen, såväl inom hufvudsom biämnena, afgifvas dels med hänsyn till det sätt, på hvilket examinandena i examen visat sig ha tillgodogjort sig den lästa kursen samt åhörda föreläsningar och propædeutiska kurser, dels med hänsyn till det sätt, på hvilket han aktivt deltagit i universitetets seminarier och öfningskurser.

5) Examen må fördelas på tvenne afdelningar, hvilka dock icke må vara skilda från hvarandra genom längre mellantid än 1 år.

Såsom en omedelbar följd af detta förslag kräfvast nya bestämmelser angående *docentkompetens* af ungefär följande innehåll:

Den, som önskar blifva anstald som docent i någon vetenskap, skall, förutom uppvisande af erforderlig lärarekicklighet, ådagalägga, att han i ifrågavarande vetenskap fördjupat de vetenskapliga insigter, han ådagalagt i nyss nämnda examen. Detta styrkes genom en utgifven och offentligen försvarad afhandling, som röjer synnerligen förtjenstfulla och djupgående studier öfver det behandlade ämnet. Lärarekickligheten pröfvast genom tvenne inför vederbörande sektion hållna föreläsningar, den ena öfver sjelfvaldt ämne, den andra öfver ämne, som blifvit uppstaldt af sektionen.

Upsala den 22 febr. 1902.

*Sam Wide.*

Vidimeras ex officio  
*C. Henschen.*

---

*Bilaga Litt. B.*

## Till Kanslersembetet vid Rikets Universitet.

Med anledning af gifven föreskrift får rektorsembetet vid Lunds universitet härmed vördsamt öfversända en skrifvelse från filosofiska fakultetens dekanus, innefattande ett inom fakulteten väckt, ännu icke behandladt förslag till ändring af gällande examensbestämmelser, och tillika anmäla, att hvarken hos öfriga fakulteter, enligt af deras dekaner lemnade uppgifter, eller hos de akademiska konsistorierna under innevarande år framstälts något förslag till ändrade bestämmelser rörande universitetsexamina.

Lund den 6 mars 1902.

MAGNUS BLIX.

*Otto Ernberg.*

## Till Rektorsembetet.

Härmed får jag anmäla, att följande förslag om ändring af gällande examensbestämmelser blifvit inom filosofiska fakulteten väckt af professor Wulff:

»Dertill föranledd af min erfarenhet såsom examinator i romanska språk allt sedan den nya examensordningen begynte tillämpas, anhåller jag härmed, att fakulteten ville ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att det måtte medgifvas en hvar, som har aflagt examen i ett visst ämne inför fakulteten, att genom efterpröfning på vanligt sätt höja ett erhållet betyg; dock skulle sådant medgifvas endast en gång;»

men att detta förslag ännu icke blifvit af fakulteten slutbehandladt.  
Lund den 5 mars 1902.

E. WRANGEL

Dekanus.

*Arthur Stille.*